



Poland

Mediacja w państwach członkowskich - Polska

Zamiast zwracać się do sądu, warto spróbować rozstrzygnąć spór w drodze mediacji. Jest to alternatywny sposób rozwiązywania sporów (ARS), w ramach którego mediator pomaga stronom sporu osiągnąć porozumienie. Zarówno rząd, jak i polscy prawnicy świadomi są korzyści płynących z mediacji.

Z kim należy się skontaktować?

W 2010 r. utworzono merytoryczną komórkę zajmującą się problematyką mediacji w Ministerstwie Sprawiedliwości, obecnie funkcjonująca jako **Wydział ds. Pokrzywdzonych Przesłpstwem i ds. Promocji Mediacji** w Departamencie Współpracy Międzynarodowej i Praw Człowieka. Podstawowe informacje o działalności mediacyjnej znaleźć można na [stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości](#).

Przez ostatnie lata Ministerstwo Sprawiedliwości zwraca szczególną uwagę na zagadnienia związane z rozwojem i popularyzacją mediacji oraz innych form ADR w Polsce oraz podnoszeniem efektywności działań całego wymiaru sprawiedliwości wraz z zapewnieniem lepszej jego dostępności dla obywateli.

W 2010 r. z inicjatywy Ministerstwa powołano **sięć koordynatorów ds. mediacji**.

Obecnie liczba koordynatorów wynosi ponad 120 osób (sędziów, kuratorów sądowych, mediatorów), w ośmiu sądach apelacyjnych, wszystkich sądach okręgowych oraz dla sześciu okręgów - w sądach rejonowych.

W zakresie doradczym i opiniodawczym Minister Sprawiedliwości współpracuje **ze Społeczną Radą ds. Alternatywnych Metod Rozwiązywania Konfliktów i Sporów** (dalej jako Społeczna Rada ds. ADR - adres e-mail: adr_rada@ms.gov.pl), która odgrywa istotną rolę w zakresie propagowania idei mediacji i komunikacji pomiędzy administracją rządową, wymiarem sprawiedliwości a środowiskiem mediatorów.

Po raz pierwszy została powołana zarządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 1 sierpnia 2005 r. jako zespół doradczy Ministra do spraw szeroko rozumianej problematyki Alternatywnych Metod Rozwiązywania Sporów i Konfliktów. W dorobku prac Rady pierwszej kadencji znalazły się następujące dokumenty:

- [Kodeks Etyczny Mediatorów Polskich](#) (maj 2008 r.).
- [Standardy Szkolenia Mediatorów](#) (październik 2007 r.).
- [Standardy Prowadzenia Mediacji i Postępowania Mediacyjnego](#) (czerwiec 2006 r.).

Społeczna Rada ds. ADR drugiej kadencji została powołana na mocy zarządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 kwietnia 2009 r. (zmienionego zarządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 1 lipca 2011 r.). Najważniejszym dokumentem opracowanym przez Radę tej kadencji są [Założenia do zmian systemowych](#) (marzec 2012 r.).

W dniu 2 marca 2015 r. Minister Sprawiedliwości powołał Społeczną Radę ds. Alternatywnych Metod Rozwiązywania Sporów trzeciej kadencji.

Obecnie w skład Rady wchodzi 15 członków - sędziów, mediatorów oraz przedstawicieli nauki i administracji.





Kompetencje Rady dotyczą przede wszystkim opracowywania zaleceń w zakresie zasad funkcjonowania krajowego systemu Alternatywnych Metod Rozwiązywania Sporów, a ponadto:

- Dostosowanie systemu ADR do wymogów prawa unijnego.
- Opracowanie jednolitego modelu instytucji mediacji w polskim systemie prawa.
- Upowszechnienie standardów postępowania mediacyjnego.
- Propagowanie mechanizmów ADR, jako metod rozwiązywania konfliktów, wśród pracowników wymiaru sprawiedliwości, organów ścigania oraz w społeczeństwie.





- Tworzenie warunków instytucjonalnych do rozwoju poszczególnych form ADR.
- Podejmowanie innych doraźnych przedsięwzięć na rzecz rozwoju mediacji w Polsce.

Istnieje także duża liczba organizacji pozarządowych i korporacyjnych, odgrywających ważną rolę w promowaniu mediacji oraz ustalaniu jej wewnętrznych standardów. Organizacje te ustanawiają swoje własne normy w zakresie: szkoleń, wymogów stawianych kandydatom pragnącym zostać mediatorami, metod prowadzenia mediacji, standardów etycznych i dobrych praktyk zawodowych. Regulacje te mają charakter wewnętrzny i skierowane są tylko do mediatorów zrzeszonych w danej organizacji.

Do **najważniejszych stowarzyszeń** należą:

-  Polskie Centrum Mediacji,
-  Stowarzyszenie Mediatorów Rodzinnych,
- Krajowe Stowarzyszenie Mediatorów,
-  Centrum Mediacji Partners Polska,
-  Polskie Stowarzyszenie Sądownictwa Polubownego,
- Dolnośląski Ośrodek Mediacji.

Również korporacje zawodowe prowadzą zinstytucjonalizowaną działalność na rzecz promocji mediacji, a należą do nich m.in.:


-  Centrum Mediacyjne przy Naczelnej Radzie Adwokackiej.
-  Centrum Mediacji Gospodarczej przy Krajowej Izbie Radców Prawnych.
- Ośrodki mediacyjne przy niektórych Okręgowych Izbach Radców Prawnych.
-  Ośrodek Mediacyjny Stowarzyszenia Notariuszy Rzeczypospolitej Polskiej.
-  Ośrodek Mediacyjny przy Izbie Notarialnej w Gdańsku.

Organizacje pozarządowe, w zakresie swoich zadań statutowych, oraz uczelnie mogą prowadzić listy stałych mediatorów. Informacje o listach i o ośrodkach przekazywane są prezesom sądów okręgowych. Listy mediatorów w sprawach karnych i nieletnich prowadzi prezesi sądów okręgowych.

W jakich dziedzinach dopuszcza się korzystanie z mediacji lub jest ona najbardziej rozpowszechniona?

Rozwiązanie sporu w drodze mediacji dopuszczalne jest w sprawach z licznych dziedzin. Zgodnie z prawem polskim z mediacji można skorzystać w następujących sprawach:

- cywilnych
- gospodarczych
- z zakresu prawa pracy
- z zakresu prawa rodzinnego
- dotyczących nieletnich
- karnych
- sędowo-administracyjnych.

Szczegółowe informacje dotyczące mediacji znajdują się  w broszurach i ulotkach przygotowanych i dystrybuowanych przez Ministerstwo Sprawiedliwości.

Obecnie najwięcej mediacji przeprowadza się w sprawach karnych i cywilnych. Z kolei najdynamiczniej, w latach 2011-2012, rozwijały się mediacje w sprawach rodzinnych i gospodarczych.

Czy istnieją szczególne reguły, do których należy się zastosować?

Mediacja jest dobrowolną metodą rozwiązywania sporów i konfliktów, którą prowadzi się na podstawie:

- Umowy o mediację (**mediacja pozasądowa**)
- Postanowienia sądu kierującego do mediacji (**mediacja ze skierowania sądu**).

Jeśli strony nie wybiorą mediatora sąd jest uprawniony do wyznaczenia go z listy osób posiadających odpowiednie kwalifikacje, w celu wzięcia udziału w postępowaniu. W sprawach karnych i nieletnich to sąd wskazuje osobę mediatora.

Mediacja jest regulowana w kodeksie postępowania cywilnego i karnego, w ustawie o postępowaniu w sprawach nieletnich, ustawie o kosztach sądowych w sprawach cywilnych i in.. Ponadto wydane zostały akty rangi podustawowej, regulujące szczegółowo postępowanie mediacyjne w odniesieniu do określonych rodzajów spraw.

W przypadku **nieletnich** rozporządzenie reguluje:

- Warunki, jakim powinny odpowiadać instytucje i osoby uprawnione do przeprowadzania postępowania mediacyjnego.
- Sposób rejestracji instytucji i osób uprawnionych do przeprowadzania postępowania mediacyjnego.
- Sposób szkolenia mediatorów.
- Zakres i warunki udostępniania mediatorom akt sprawy.
- Formę i zakres sprawozdania z przebiegu i wyników postępowania mediacyjnego.

Rozporządzenie w **sprawach karnych** określa:

Warunki, jakim powinny odpowiadać instytucje i osoby uprawnione do przeprowadzenia postępowania mediacyjnego.

- Sposób powoływania i odwoływania instytucji i osób uprawnionych do przeprowadzenia postępowania mediacyjnego.
- Zakres i warunki udostępniania akt sprawy instytucjom i osobom uprawnionym do przeprowadzenia postępowania mediacyjnego.
- Sposób i tryb postępowania mediacyjnego.

W **sprawach rodzinnych** obowiązują dodatkowe wymagania dla mediatora z zakresu wykształcenia i doświadczenia (psychologia, pedagogika, socjologia lub prawo oraz umiejętności praktyczne w zakresie prowadzenia mediacji w sprawach rodzinnych).

Rozporządzenie wykonawcze określa wysokości wynagrodzenia i podlegających zwrotowi wydatków mediatora w postępowaniu cywilnym (patrz poniżej – Jakie są koszty mediacji?).

Informacje i szkolenia

Podstawowe informacje o mediacji w Polsce znajdują się na [stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości](#), w tym m.in.: wyciągi z aktów prawnych dot. mediacji, międzynarodowe akty prawne dot. mediacji oraz [dokumenty i zalecenia wypracowane przez Społeczną Radę ds. ADR](#), a ponadto wersje elektroniczne [brozur, ulotek, informatorów i plakatów](#), które są publikowane w ramach propagowania idei mediacji. Publikowane są również [bieżące informacje na temat działań promujących mediację oraz aktywności na poziomie ogólnokrajowym i regionalnym w ramach obchodów Międzynarodowego Dnia Mediacji](#). Na stronie zgromadzone są również [informacje, tłumaczenia aktów prawnych i przykłady dobrych praktyk z innych państw](#).

Zagadnienia mediacji są przedmiotem szkoleń w ramach aplikacji ogólnej, prokuratorskiej i sędziowskiej, a także ujęte są w programach szkoleń dla sędziów i prokuratorów prowadzonych w [Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury](#).

Dla koordynatorów ds. mediacji zostały przeprowadzone, na zlecenie Ministerstwa Sprawiedliwości, szkolenia przygotowujące do pełnienia funkcji koordynatora ds. mediacji z zakresu: komunikacji, zarządzania zespołem ludzkim i współpracy z mediatorem.

Natomiast mediatorzy dokonują wyboru spośród szkoleń oferowanych przez ośrodki mediacyjne, uczelnie i inne podmioty.

Ministerstwo Sprawiedliwości prowadzi statystyki w zakresie mediacji z uwzględnieniem:

- Liczby skierowań sądu do mediacji.
- Liczby zawartych ugód.
- Warunków ugód (dot. mediacji karnej i nieletnich).
- Liczby mediacji pozasądowych (dot. mediacji cywilnej).

W ramach działań projektowych, w sądach, komendach wojewódzkich policji i ośrodkach mediacyjnych dystrybuowane były w latach 2010-2011: informatory, ulotki i broszury, informujące o różnych rodzajach mediacji i ich praktycznym wykorzystaniu. Przeprowadzona została również kampania społeczna w telewizji, radiu oraz na billboardach, informująca o mediacji szerokie grono obywateli. Ministerstwo Sprawiedliwości systematycznie aktualizuje i dystrybuuje broszury, ulotki, krótkie informacje dołączane do pism procesowych oraz plakaty, które są również dostępne, nieodpłatnie, na stronie internetowej Ministerstwa.

Od pięciu lat w Polsce obchodzony jest Międzynarodowy Dzień Mediacji (MDM), a w jego ramach Minister Sprawiedliwości organizuje ogólnopolską konferencję. Ponadto obchody MDMu uświetnia kilkadziesiąt mniejszych konferencji, uroczystości, szkoleń czy debat o charakterze regionalnym i lokalnym, odbywających się w wielu miastach.

Jakie są koszty mediacji?

Informacje dotyczące mediacji są dystrybuowane nieodpłatnie przez Ministerstwo Sprawiedliwości, a sama mediacja, jak wskazują badania, jest efektywniejsza pod względem ekonomicznym niż procedura sądowa.

W sprawach karnych i nieletnich **strony nie ponoszą kosztów mediacji** – są one pokrywane ze środków Skarbu Państwa. W pozostałych rodzajach spraw **odpłatność co do zasady** jest przedmiotem porozumienia między mediatorem i stronami. Mediator może jednak zgodzić się na prowadzenie mediacji bez wynagrodzenia.

W sprawach cywilnych koszty mediacji ponoszą strony. Są one zazwyczaj ponoszone po połowie, chyba że strony ustalą inny sposób rozliczeń. W postępowaniu mediacyjnym, do którego doszło na podstawie postanowienia sądu wysokość wynagrodzenia mediatora w sporach niemajątkowych wynosi 60 zł (ok. 15 EUR) za pierwsze posiedzenie mediacyjne, a za każde następne posiedzenie - 25 zł. (ok. 6 EUR). Jeśli postępowanie dotyczy praw majątkowych, wynagrodzenie mediatora wynosi 1% wartości przedmiotu sporu (nie mniej niż 30 zł (ok. 7,5 EUR) i nie więcej niż 1.000 zł (ok. 250 EUR)). Mediator ma także prawo do zwrotu wydatków związanych z prowadzeniem mediacji (np. koszty korespondencji, telefonów, wynajęcia pomieszczenia). Do kosztów mediacji dolicza się też podatek VAT.

Jeśli dojdzie do zawarcia ugody, która jest wynikiem mediacji, strona otrzyma zwrot 75% opłaty sądowej, którą zapłaciła wnosząc sprawę do sądu. W sprawach o rozwód i separację zwrot wynosi 100%.

W przypadku mediacji pozasądowej, wysokość wynagrodzenia mediatora i zwrot jego wydatków wynikają z cennika ośrodka mediacyjnego lub strony uzgadniają je razem z mediatorem przed rozpoczęciem mediacji. Od ponoszenia kosztów mediacji strona nie może zostać zwolniona, nawet jeśli korzysta ze zwolnienia od kosztów sądowych. Mediator w obu rodzajach mediacji (sądowej i pozasądowej) może zrezygnować ze swojego wynagrodzenia.

Czy ugoda zawarta w wyniku mediacji może być egzekwowana?

W **sprawach cywilnych** jeżeli strony zawarły ugody, zostaje ona dołączona do protokołu. Mediator informuje strony, że przez podpisanie ugody wyrażają zgodę na wystąpienie do sądu z wnioskiem o jej zatwierdzenie. Mediator przekazuje protokół wraz z ugodą do właściwego sądu oraz doręcza stronom odpis protokołu. Sąd niezwłocznie przeprowadza postępowanie, co do zatwierdzenia lub nadania klauzuli wykonalności dla ugody zawartej przed mediatorem. Sąd odmówi zatwierdzenia ugody lub nadania jej klauzuli wykonalności w całości lub w części, gdy ugoda jest: sprzeczna z prawem lub zasadami współżycia społecznego zmierza do obejścia prawa niezrozumiała lub zawiera sprzeczności sprzeczna ze słusznym interesem pracownika Ugoda zawarta przed mediatorem, którą sąd zatwierdził przez nadanie jej klauzuli wykonalności, ma moc ugody zawartej przed sądem i może być przedmiotem egzekucji.

W **sprawach rodzinnych** przedmiotem uzgodnień mogą być sprawy dotyczące: pojednania małżonków, ustalenia warunków rozstania, sposobu sprawowania władzy rodzicielskiej, kontaktów z dziećmi, zaspokojenia potrzeb rodziny, alimentów, a także spraw majątkowych i mieszkaniowych. W sposób ugodowy można też uregulować po rozstaniu rodziców lub małżonków, np. wydanie paszportu, wybór kierunku edukacji dziecka, kontakty z dalszą rodziną lub zarząd majątkiem dziecka.

W sprawach cywilnych wszczęcie postępowania mediacyjnego przerywa bieg przedawnienia.

W **sprawach karnych i nieletnich ugoda zawarta podczas mediacji nie zastępuje wyroku sądu ani nie jest dla sądu wiążąca, jednak** sąd powinien honorować jej treść w orzeczeniu kończącym postępowanie. Warunkami ugody mogą być: przeproszenie, naprawienie szkody, zadośćuczynienie za wyrządzoną krzywdę, wykonanie pracy na cel społecznych, wykonanie świadczenia na rzecz pokrzywdzonego, wykonanie świadczenia na cel społecznych i inne.

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwe państwo członkowskie. Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. Komisja Europejska nie przyjmuje żadnej odpowiedzialności w odniesieniu do danych lub informacji, które niniejszy dokument zawiera, lub do których się odnosi. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.

Ostatnia aktualizacja: 23/12/2015